

Uusi osakeyhtiölakiehdotus:

Tavoitteena joustava ja kilpailukykyinen OYL – miten on onnistuttu?

Johdanto

Lainsäädäntöneuvoksille Manne Airaksinen ja Jyrki Jauhiainen annettiin vuonna 1998 tehtäväksi laatia 31.12.1999 mennessä kokonaisarvio osakeyhtiölain uudistustarpeesta sekä ehdotus lain uudistamisen tavoitteista, toteutustavasta, tarvittavista esiselvityksistä, organisoinnista, rahoituksesta ja aikataulusta (OM0618:00/06/01/1998).

Toimeksiannossa kehoitettiin mm. arvioimaan yleisten yhtiöoikeudellisten periaatteiden käyttämistä, lain tahdonvaltaisuutta ja yksityiskohtaisen sääntelyn laajuutta. Oikeusministeriön muistion (Osakeyhtiölain uudistaminen – Tavoitteena kilpailukykyisempi yhtiöoikeus, 7.7.2000) laatimista varten hankittiin asiantuntijamuistioita eräiltä keskeisiltä yhtiölainsäädännön osa-alueilta. Muistiossa katsottiin, että osakeyhtiöiden toimintaympäristö oli osakeyhtiölain voimaantulon jälkeen olennaisesti muuttunut. Keskeisiä kysymyksiä olivat rahoitusmarkkinoiden voimakas kehitys Suomessa, kansainvälistyminen, pienten osakeyhtiöiden merkityksen lisääntyminen ja muun lainsäädännön kehittyminen.

Yhtenä tavoitteena oli, että kansain-

välisillä rahoitusmarkkinoilla tunnetut rahoitukseen liittyvät instrumentit ja menettelyt olisivat myös suomalaisten yritysten käytettävissä. Rahoitusmarkkinoiden voimakas muuttuminen markkinaehtoisiksi erotuksena pankkikeskeisistä rahoitusmarkkinoista vuonna 1997 voimaan tulleen osakeyhtiölain osittais-uudistuksen jälkeen edellytti tehokkuuden lisäämistä tällä saralla.

Näin ollen keskeisenä pyrkimyksenä oli laatia nykyistä joustavampi ja yhtiöille paremmat toimintamahdollisuudet antava laki. Oikeustaloustieteestä tuttu tehokkuuselementti onkin lausuttu moineen otteeseen uudistustyön eri vaiheissa. Joustavuus tarkoittaisi mm. sitä, että laki kestäisi paremmin ajan kulumisen ja olosuhteiden muuttumisen eli lain tulisi olla dynaamisesti tehokas.

Uudistamista valmistelemaan oikeusministeriö asetti helmikuussa 2001 työryhmän laatimaan ehdotusta uudeksi osakeyhtiölaiksi. Tavoitteena oli ”nykyistä joustavampi ja kilpailukykyisempi” osakeyhtiölaki, jonka avulla yritykset voisivat järjestää toimintansa mahdollisimman tehokkaasti ja samalla turvata vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojien aseman sekä ottaa huomioon pienten ja kasvavien yhtiöiden lisäänty-

tyvän merkityksen. Vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojien asema ehdotetaan turvattavaksi korostamalla yleisten periaatteiden merkitystä, tehostamalla oikeussuojakeinoja sekä selkiyttämällä sääntelyä.

Joustavuus ehdotuksen mukaan

Joustavalla sääntelyllä asetettiin oikeusministeriön muistiossa (7.7.2000) tavoitteeksi, että toimenpide, joka ei loukkaa kenenkään oikeutta, voidaan toteuttaa osakeyhtiölain sitä estämättä. Muistiossa korostettiin, että ”nykyään tällainen toimi voi estyä kiellon, muotomääräyksen tai epämääräisen sanktion vuoksi”.

Joustavuudella pyritään ehdotuksen (oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4) mukaan siihen, että yritykset voivat valita heille sopivimmat oikeudelliset järjestelyt, mikä on omiaan tehostamaan yhtiöiden toimintaa. Jotta em. päämäärä saavutettaisiin, laissa annetaan etusija sääntelyn tahdonvaltaisuudelle eli kyseessä olisi hallittu yhtiön toimintamahdollisuuksien lisääminen.

Keinoina parantaa joustavuutta mainitaan ehdotuksessa mm. apporttia ja

omien osakkeiden hankintaa koskevien määräysten keventäminen sekä pääoman vähenemiseen liittyvien säännösten lieventäminen. Vastapainona siihen, että luovutaan pakkoselvitystilasäännöstä, on laissa määräys siitä, että varojen jako sidotaan yhtiön maksukykyyn. Toimintamahdollisuuksien lisääminen toteutetaan ehdotuksen mukaan mm. siten, että mahdollistetaan osakeanti yhtiölle itselleen ja suunnattu ilmaissanti eräissä tilanteissa sekä siten, että hallitukselle myönnetään valtuutus päättää osingonjaosta. Lisäksi ehdotetaan uusia säännöksiä osakkeiden yhdistymisestä, kolmikantasulautumisesta, jakautumisesta toimivaan yhtiöön sekä osakeyhtiön muuttamisesta toiseen yritysmuotoon.

Sääntelyn tahdonvaltaisuuden lisääminen yrityksissä on määrä toteuttaa siten, ettei moniääniosakkeissa olisi enää 1:20 rajoitinta, sallimalla yhtiöille osakeannissa tulevien varojen sijoittaminen vapaaseen pääomaan, velkojansuojajamennettelyn alan laajentamisella yhtiöjärjestyksimääräyksin, pienempien yhtiöiden tilintarkastuspakosta luopumisella sekä muuttamalla vähemmistöosinkosääntely tahdonvaltaiseksi.

Yleiset periaatteet

Velkojien/vähemmistöosakkeenomistajien asemaa pyritään ehdotuksessa parantamaan korostamalla laissa yleisiä periaatteita, tehostamalla oikeussuojakeinoja sekä selkiyttämällä sääntelyä.

Rajoitettu vastuu, pääoman pysyvyys, osakkeiden luovutettavuus, enemmistöperiaate, yhdenvertaisuus, voiton tuottamisen tarkoitus ja johdon huolellisuusvelvollisuus ovat yleisiä periaatteita, jotka ehdotetaan otettavaksi expressis verbis -lakiin. Yleisiin periaatteisiin voitaisiin ehdotuksen mukaan vedota silloin, kun lain yksityiskohtaisesta säännöksestä ei ole saatavissa tukea.

Periaatteiden ottaminen lakiin on omiaan korostamaan periaatteiden merkitystä. Samalla periaatteiden implementointi parantaa väärinkäytösten kohteek-

si joutuneen mahdollisuuksia vedota oikeuksiinsa.

Konkreettisena esimerkkinä yleisen periaatteen ottamisesta lakiin olisi mitätöidä selvä yhdenvertaisuutta loukkaava yhtiökokouksen päätös. Lähipiirisääntelyä ehdotetaan muutettavaksi. Sallittavuus voitaisiin siten määritellä yleisten periaatteiden nojalla, esim. yhdenvertaisuuteen ja pääoman pysyvyyteen perustuen.

Lausunnoissa esitetyjä arvioita

Oikeusministeriö on 13.5.2003 pyytänyt mietinnöstään lausuntoja erinäisiltä viranomaisilta, järjestöiltä ja yhteisöiltä (yhteensä 58 taholta, joista 51 toimitti lausunnon).

Yleisellä tasolla lausunnonantajilta on saatu myönteisiä arvioita. Kireästä aikataulusta huolimatta esitys näyttää olevan sangen hyvin mietitty ja toteutettu. Valtaosa on siten ilmaissut kannattavansa kokonaisuudistusta tai sen tavoitteita. Yleisesti ehdotusta on pidetty rakenteeltaan selkeämpänä verrattuna voimassa olevaan osakeyhtiölakiin.

Esimerkiksi Suomen pääomasijoitusyhdistys ry (FVCA) on lausunnossaan todennut, että jo työryhmän toimeksianto ja sille asetetut tavoitteet ottavat huomioon ne perusongelmat, jotka yleisesti on tunnistettu pääomasijoitustoimialalla.

Tavoite joustavasta ja kilpailukykyisestä osakeyhtiölaista on FVCA:n mielestä toteutettu kiittävästi, viitaten mm. keskeisten yhtiöoikeudellisten, erityisesti yhdenvertaisuutta ja johdon huolellisuusvelvoitetta koskevien periaatteiden korostamiseen ehdotuksessa.

Luonnollisesti on saatu jonkin verran myös kritiikkiä. Muutamat tahot ovat jopa lausuneet, ettei ehdotettuun uudistukseen tulisi lainkaan ryhtyä, tai on pidetty riittävänä, että tehdään (taas keran) tarvittaessa osittaisuudistuksia.

Lausunnoissa on esim. katsottu ongelmalliseksi se, että sääntelyssä on jätetty yleisten periaatteiden varaan,

mikä voi olla ongelmallista oikeusvarmuuden näkökulmasta. Veroviranomaiset ovat lausunnoissaan katsoneet, että periaatelähtöinen lainsäädäntötekniikka on ongelmallinen verotuksen näkökulmasta. Ehdotus siitä, että päätös minimiosingosta tehdään tahdonvaltaiseksi, mahdollistaa joidenkin osakkeenomistajien näännyttämisen.

Ellei yhtiössä ole tilintarkastajaa (pienissä yhtiöissä tahdonvaltaista), ei myöskään ole tilintarkastajan lausuntoa esim. apportista, mikä saattaa aiheuttaa ongelmia perustajille ja yhtiön johdolle.

Maksukykytestiä on moitittu perustellusti liian epämääräiseksi. Ehdotuksessa on viitattu insolvenssilainsäädäntöön. Yhtiön varojen jakamisesta päättävän tahon vastuuta ajatellen maksukykytestin voimaansaattaminen ehdotulla tavalla voi aiheuttaa ongelmia. Ehdotuksen mukaan termin tarkka sisältö tulee määräytymään oikeuskäytännössä, mikä ei tunnu järkevältä ratkaisulta.

Lopuksi

Oikeusministeriö on muistiossaan 12.1.2004 ottanut kantaa esitettyihin lausuntopalautteisiin ja esittänyt niiden perusteella osakeyhtiölain jatkovalmistelun suuntaviivoja. Hallituksen esitys pyritään antamaan keväällä 2005.

Lyhyessä artikkelissa ei ole mahdollista ottaa kantaa läheskään kaikkiin osakeyhtiölakiuudistuksen kysymyksiin. Ideana on ollut kertoa lyhyesti karkealla tasolla joistakin työryhmän tavoitteista sekä siitä, miten ehdotuksessa on lausuntojen perusteella yleisesti onnistuttu ottaen huomioon työryhmän itsensä asettamien tavoitteiden toteuttamisen.

BJÖRN HOLMING

asianajaja, varatuomari

Asianajotoimisto Forum Partners Oy

bjorn.holming@fp.fi

Puh. (09) 351 5055
